

MINISTERUL EDUCAȚIEI, CERCETĂRII ȘI INOVĂRII

PROGRAMĂ ȘCOLARĂ

**LOGICĂ, ARGUMENTARE ȘI
COMUNICARE**

CLASA a IX-a

CICLUL INFERIOR AL LICEULUI

*Aprobată prin ordin al ministrului
Nr. 5099/09.09.2009*

București, 2009

NOTĂ DE PREZENTARE

Prezentă programă școlară stabilește oferta educațională care urmează să fie realizată la toate filierele, profilurile și specializările, în bugetul de timp alocat în conformitate cu statutul și locul acestei discipline în planul-cadru de învățământ în vigoare. Acesta prevede studierea la clasa a IX-a, sub denumirea generică *Socio-umane/Educație pentru societate*, a unei discipline din grupul disciplinelor socio-umane. Disciplina studiată, corespunzător acestei alocări din planul-cadru de învățământ, este *Logică, argumentare și comunicare*. Disciplina *Logică, argumentare și comunicare* vizează direct educația pentru societate prin formarea de competențe necesare comunicării. Educația pentru societate se concentrează în acest caz pe problema comunicării. Nucleul tare al disciplinelor socio-umane este reprezentat, la nivelul acestei programe, de problematica logicii și argumentării. În mod firesc, programa școlară pentru *Logică, argumentare și comunicare* pune accent pe argumentare, considerată din perspectiva comunicării și a necesității integrării oricărei persoane în societatea democratică. Prin studierea disciplinei *Logică, argumentare și comunicare* se urmărește:

- dezvoltarea la elevi a capacității de argumentare, precum și a gândirii critice și raționale, logic corecte, care să le favorizeze dezvoltarea competențelor de comunicare;
- dobândirea de către elevi a instrumentelor necesare atât controlului logic al situațiilor de comunicare, cât și utilizării acestora în pregătirea pentru societatea democratică și pentru integrarea socială activă.

Astfel, demersul urmărit prin programa școlară permite familiarizarea elevilor cu aspecte teoretice, dar și dobândirea unor competențe de tip funcțional, referitoare la societate, comunicare și argumentare, competențe relevante pentru rolurile asumate de elevi în prezent și în viitor, în viața privată și publică. Prin structură și conținut, programa școlară oferă elevilor posibilitatea de a înțelege mai bine modul în care gândirea și limbajul sunt prezente în actele noastre de comunicare și argumentare, precum și posibilitatea de a preveni disfuncționalitățile/erorile care pot interveni în aceste procese. Această abordare are în vedere importanța comunicării și argumentării pentru viața reală. Astfel, este abordată problema construirii unor argumente, a evaluării acestora, a utilizării argumentelor și a contraargumentelor în diferite situații de comunicare (de exemplu, în negociere și în rezolvarea de conflicte, în convingerea altor persoane), prin care se respectă demnitatea și autonomia spirituală a persoanei (deosebind, de exemplu, argumentarea de manipulare).

Recomandarea Parlamentului European și a Consiliului Uniunii Europene privind competențele-cheie din perspectiva învățării pe parcursul întregii vieți (2006/962/EC) conturează, pentru absolvenții învățământului obligatoriu, un „profil de formare european” structurat pe opt domenii de competențe-cheie: Comunicare în limba maternă, Comunicare în limbi străine, Competențe matematice și competențe de bază în științe și tehnologii, Competență digitală, A învăța să înveți, Competențe sociale și civice, Spirit de inițiativă și antreprenoriat, Sensibilizare și exprimare culturală. Competențele sunt definite ca ansambluri de cunoștințe, deprinderi și atitudini care urmează să fie formate până la finele școlarității obligatorii și de care are nevoie fiecare tânăr pentru împlinirea și dezvoltarea personală, pentru cetățenia activă, pentru incluziune socială și pentru angajare pe piața muncii. Structurarea acestor competențe-cheie se realizează la intersecția mai multor paradigme educaționale și vizează atât unele domenii „academice”, cât și aspecte inter- și transdisciplinare, metacognitive, realizabile prin efortul conjugat al mai multor arii curriculare.

Contribuția disciplinei *Logică, argumentare și comunicare* la formarea și dezvoltarea competențelor-cheie europene este nuanțată și diversificată, incluzând atât contribuția directă (prin susținerea formării și dezvoltării anumitor competențe-cheie), cât și contribuția indirectă/sensibilizarea cu privire la alte competențe-cheie. Disciplina *Logică, argumentare și comunicare* contribuie la formarea progresivă a competențelor-cheie pentru educația pe parcursul întregii vieți, recomandate de Parlamentul și Consiliul Uniunii Europene, îndeosebi în ceea ce privește următoarele domenii de competențe-cheie:

- Competențe sociale și civice
- Comunicare în limba maternă
- A învăța să înveți
- Competențe matematice și competențe de bază în științe și tehnologii
- Spirit de inițiativă și antreprenoriat
- Sensibilizare și exprimare culturală
- Competență digitală

Principiile care întemeiază elaborarea prezentei programe școlare sunt următoarele:

- centrarea pe elev, ca subiect al activității instructiv-educative;
- compatibilizarea curriculumului național cu cel european, prin formarea, potrivit specificului disciplinei și particularităților de vârstă ale elevilor, a competențelor-cheie formulate la nivel european;
- asigurarea coerenței intra- și interdisciplinare, intra- și intercurriculare;
- dezvoltarea unor strategii didactice eficiente în raport cu necesitatea asigurării continuității și a progresului de la o clasă la alta în formarea competențelor;
- asigurarea calității în educație.

Programa școlară este concepută pentru trunchiul comun și are în vedere:

- trunchiul comun (pentru clasele cu 1 oră/săptămână);
- trunchiul comun și curriculumul diferențiat (pentru clasele cu 2 ore/săptămână); conținuturile vizate pentru trunchiul comun și cele vizate prin curriculumul diferențiat sunt prezentate în coloane diferite.

Structura programei școlare include următoarele elemente:

- Notă de prezentare
- Competențe generale
- Competențe specifice și conținuturi pentru trunchiul comun și curriculumul diferențiat
- Valori și atitudini
- Sugestii metodologice

Competențele generale se definesc pe discipline de studiu, având un grad ridicat de generalitate și de complexitate; competențele generale orientează demersul didactic către achizițiile finale ale elevului.

Competențele specifice sunt corelate cu unitățile de conținut; corelația propusă are în vedere posibilitatea ca o anumită competență specifică să poată fi atinsă prin diferite unități de conținut, neexistând o corespondență biunivocă între acestea. Competențele specifice se formează pe parcursul unui an de studiu și sunt derivate din competențele generale, fiind etape în formarea acestora. Conținuturile învățării sunt mijloace prin care se urmărește realizarea competențelor. Unitățile de conținut sunt prezentate într-o ordine care nu este obligatorie. Cadrele didactice au libertatea de a aborda unitățile de conținut într-o altă ordine, respectând însă logica internă a disciplinei. Prezenta programă școlară orientează către latura pragmatică a aplicării curriculumului: corelarea dintre unitățile de conținut și competențele specifice permite profesorului să realizeze conexiunea explicită între ceea ce se învață și scopul pentru care se învață.

Lista explicită ce recomandă valori și atitudini accentuează dimensiunea afectiv-atitudinală și morală a învățării, din perspectiva contribuției specifice a acestei discipline la atingerea finalităților educației.

Sugestiile metodologice cuprind recomandări pentru proiectarea demersului didactic, având rolul de a orienta cadrele didactice în utilizarea programei școlare, pentru proiectarea și realizarea activităților de predare-învățare-evaluare în concordanță cu specificul disciplinei.

Pornind de la ideea că un demers de proiectare curriculară trebuie să acorde conceptului de competență semnificația unui „organizator” în relație cu care sunt stabilite finalitățile învățării, sunt selectate conținuturile specifice și sunt organizate strategiile de predare-învățare-evaluare, actuala programă școlară a urmărit valorizarea cadrului european al competențelor-cheie la următoarele niveluri: formularea competențelor generale și selectarea seturilor de valori și atitudini; organizarea elementelor de conținut și corelarea acestora cu competențele specifice; elaborarea sugestiilor metodologice.

Programa școlară se adresează atât cadrelor didactice, cât și autorilor de manuale. Lectura integrală și personalizată a programei școlare și înțelegerea logicii interne a acesteia reprezintă condiții obligatorii atât în vederea proiectării activității didactice, cât și în procesul de elaborare a manualelor școlare alternative.

Programa școlară este în așa fel concepută, încât să încurajeze creativitatea didactică și adecvarea demersurilor didactice la particularitățile elevilor. Cadrele didactice și autorii de manuale își pot concentra atenția în mod diferit asupra activităților de învățare și asupra practicilor didactice. Diversitatea situațiilor concrete face posibilă și necesară o diversitate de soluții didactice. Din această perspectivă, propunerile programei școlare nu trebuie privite ca rețetare inflexibile. Echilibrul între diferite abordări și soluții trebuie să fie rezultatul proiectării didactice personale și al cooperării cu elevii fiecărei clase în parte.

COMPETENȚE GENERALE

1. Utilizarea conceptelor specifice științelor sociale pentru organizarea demersurilor de cunoaștere și explicare a unor fapte, evenimente, procese din viața reală
2. Aplicarea cunoștințelor specifice științelor sociale în rezolvarea unor situații problemă, precum și în analizarea posibilităților personale de dezvoltare
3. Cooperarea cu ceilalți în rezolvarea unor probleme teoretice și practice, în cadrul diferitelor grupuri
4. Manifestarea unui comportament social activ și responsabil, adecvat unei lumi în schimbare
5. Participarea la luarea deciziilor și la rezolvarea problemelor comunității

VALORI ȘI ATITUDINI

Competențele generale și specifice care trebuie formate prin procesul de predare-învățare a disciplinei *Logică, argumentare și comunicare* au la bază și promovează următoarele valori și atitudini:

- participarea la viața socială fundamentată pe opinii și acțiuni întemeiate
- disponibilitate și interes pentru comunicare, în general, pentru comunicarea interculturală, în special
- încredere în abilitățile proprii de comunicare
- relaționare pozitivă cu ceilalți
- coerență și rigoare
- gândire critică și flexibilă
- capacitatea de a lua decizii întemeiate pe argumente
- independență în gândire și în acțiune
- exigență față de calitatea actului comunicațional
- capacitatea de a susține o dezbatere argumentată și civilizată

COMPETENȚE SPECIFICE ȘI CONȚINUTURI

Competențe specifice	Conținuturi	
	Trunchi comun	Curriculum diferențiat
<p>1.1. Recunoașterea diferitelor situații și forme de comunicare în spațiul social</p> <p>2.1. Dezvoltarea disponibilității și a abilității de a comunica idei, sentimente, fapte, în diferite contexte sociale</p> <p>3.1. Dezvoltarea cooperării cu ceilalți, favorizată de identificarea și eliminarea diferitelor bariere în comunicare</p>	<p>I. Societate și comunicare</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Situații de comunicare – conținut, relație, context ▪ Comunicarea interpersonală, comunicarea publică, comunicarea interculturală ▪ Bariere în comunicare 	
<p>1.2. Identificarea structurii unui argument, a elementelor componente și a relațiilor dintre acestea (termeni, propoziții, raționamente)</p> <p>1.3. Folosirea corectă a unor forme și operații logice (definirea și clasificarea) în contexte situaționale diferite (teoretice și practice)</p> <p>2.2. Construirea unor argumente în vederea susținerii unui punct de vedere sau a unei soluții propuse pentru rezolvarea unor situații problemă</p> <p>3.2. Utilizarea lucrului în echipă pentru rezolvarea unor probleme care implică operații și forme logice</p> <p>4.1. Utilizarea instrumentelor de ordin logic, care pot fi activate în contexte diferite în activitatea privată și publică</p>	<p>II. Societate, comunicare și argumentare</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Argumentarea și structura argumentării; analiza logică a argumentelor <ul style="list-style-type: none"> • Termenii: <ul style="list-style-type: none"> - caracterizare generală (definire, tipuri de termeni) - raporturi între termeni • Propoziții categorice: <ul style="list-style-type: none"> - caracterizare generală (definire, structură) - tipuri de propoziții categorice - raporturi între propoziții categorice • Raționamente: <ul style="list-style-type: none"> - caracterizare generală (definire, structură) - tipuri de raționamente • Definirea și clasificarea <ul style="list-style-type: none"> - caracterizare generală - corectitudine în definire și clasificare 	<ul style="list-style-type: none"> • Propoziții compuse <p>- tipuri de definiții - forme de clasificare</p>

Competențe specifice	Conținuturi	
	Trunchi comun	Curriculum diferențiat
<p>1.4. Identificarea, în diferite contexte, a unor tipuri de argumentare formulate în limbaj natural sau formal</p> <p>1.5. Dezvoltarea unor tehnici de argumentare și de comunicare, în vederea învățării pe parcursul întregii vieți</p> <p>2.3. Întemeierea critică a propriilor argumente și raportarea critică la argumentele altora, în diferite situații de comunicare</p> <p>3.3. Realizarea unor schimburi argumentate de opinii</p> <p>4.2. Susținerea unui comportament activ, prin utilizarea corectă a diferitelor tipuri de argumentare</p> <p>5.1. Utilizarea unor raționamente adecvate (deductive și nedeductive) în luarea deciziilor</p>	<p>▪ Tipuri de argumentare</p> <ul style="list-style-type: none"> • Deductivă: <ul style="list-style-type: none"> - argumente/raționamente imediate cu propoziții categorice (conversiunea și obversiunea) - silogismul (caracterizare generală, figuri și moduri silogistice, legile generale ale silogismului, verificarea validității prin metoda diagramelor Venn) - demonstrația • Nedeductivă: <ul style="list-style-type: none"> - analogia - inducția (completă, incompletă) 	<p>- forme speciale de argumentare silogistică</p> <p>- raționamente cu propoziții compuse</p>
<p>1.6. Identificarea unor erori logice în argumentare și comunicare</p> <p>2.4. Raportarea critică la premisele, presuposițiile și implicațiile comunicării</p> <p>2.5. Construirea de argumente și contraargumente în diferite situații de comunicare</p> <p>3.4. Formarea unor deprinderi de dialog rațional, de negociere și rezolvare de conflicte în grupurile de apartenență</p> <p>4.3. Raportarea critică la argumente și contraargumente în conversație, dezbateri, discurs public și mass-media</p> <p>4.4. Dezvoltarea gândirii critice, capabilă să susțină participarea activă și responsabilă la viața societății</p> <p>5.2. Stabilirea unor corelații între întemeierea deciziilor, acțiune și consecințele acestora</p> <p>5.3. Participarea civilizată și argumentată la dezbateri în viața socială</p>	<p>III. Societate, comunicare și argumentare corectă</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Evaluarea argumentelor (validitatea argumentelor); erori de argumentare ▪ Argumente și contraargumente în conversație, dezbateri, discurs public, eseu și în mass-media ▪ Argumente și contraargumente în negociere și în rezolvarea de conflicte 	<p>▪ Persuasiune și manipulare</p>

SUGESTII METODOLOGICE

Prezenta programă școlară se adresează profesorilor care predau *Logică, argumentare și comunicare*, fiind concepută în așa fel încât să le permită:

- să orienteze elevii în cunoaștere și comunicare prin apelul, în cunoștință de cauză, la concepte și practici care țin de cultivarea raționalității;
- să-și orienteze propria activitate înspre formarea la elevi a competențelor specifice domeniului;
- să-și manifeste creativitatea și să-și adecveze demersurile didactice la particularitățile elevilor cu care lucrează.

Sugestiile metodologice au în vedere modul de organizare a activității didactice în vederea formării la elevi a competențelor formulate în programa școlară.

Valorizarea competențelor-cheie și asigurarea transferabilității acestora la nivelul diferitelor activități (școlare și extrașcolare), considerarea elevului ca subiect al activității instructiv-educative și orientarea acesteia spre formarea competențelor specifice, accentuarea caracterului practic-aplicativ al disciplinei presupun respectarea unor exigențe ale învățării durabile, printre care:

- utilizarea unor strategii didactice care să pună accent pe: construcția progresivă a cunoștințelor și consolidarea continuă a capacităților; flexibilitatea abordărilor și parcursul diferențiat; cultivarea capacității elevului de a se autoevalua, a spiritului reflexiv și autoexigenței; coerență și abordări inter- și transdisciplinare;
- utilizarea unor metode active (de exemplu, învățarea prin descoperire, învățarea problematizată, învățarea prin cooperare, studiul de caz, simularea, jocul de roluri, analiza logică a unui text, dezbateră), care contribuie la dezvoltarea capacității de comunicare, de manifestare a spiritului critic, tolerant, deschis și creativ, la crearea aceluia cadru educațional menit să încurajeze interacțiunea socială pozitivă, motivația intrinsecă, angajarea elevului în procesul de învățare și de dobândire a competențelor de participare activă în spațiul social;
- rezolvarea de exerciții care să permită, pe de o parte, exersarea noțiunilor specifice disciplinei și construirea unor exemple pentru noțiunile însușite, iar, pe de altă parte, rezolvarea unor situații dilematice;
- utilizarea unor strategii didactice care să permită alternarea formelor de activitate (individuală, pe perechi și în grupuri mici);
- utilizarea, în activitatea didactică, a calculatorului ca mijloc modern de instruire, care să permită subordonarea utilizării tehnologiei informației și a comunicațiilor, în vederea desfășurării unor lecții interactive, atractive.

Pentru formarea competențelor specifice, se recomandă folosirea unor activități de învățare care să conducă la:

- dobândirea competențelor funcționale esențiale pentru reușita socială: gândire critică, utilizare de informații, comunicare adecvată în spațiul social;
- exersarea unor deprinderi de ordin cognitiv, cum sunt: analiza, sinteza, compararea, clasificarea, rezumarea;
- exersarea argumentării în diferite situații de comunicare;
- aplicarea unor algoritmi, reguli și principii în scopul folosirii informației în cadrul disciplinei, precum și valorificarea acestora în rezolvarea unor probleme teoretice și practice specifice vieții reale; în acest mod, studiul disciplinei se constituie într-un instrument cu valoare generală pentru orice demers de tip rațional.

Strategiile de lucru propuse trebuie să țină seama de experiența elevilor și să permită valorizarea pozitivă a acestei experiențe.

Evaluarea reprezintă o componentă organică a procesului de învățare. Din perspectiva demersului educațional centrat pe competențe, se recomandă utilizarea cu preponderență a evaluării continue, formative. Alături de formele și instrumentele clasice de evaluare, recomandăm utilizarea unor forme și instrumente complementare, cum sunt: proiectul, portofoliul, autoevaluarea, evaluarea în perechi, observarea sistematică a activității și a comportamentului elevilor. Procesul de evaluare va pune accent pe:

- corelarea directă a rezultatelor evaluate cu competențele specifice vizate de programa școlară;
- valorizarea rezultatelor învățării prin raportarea la progresul școlar al fiecărui elev;
- recunoașterea, la nivelul evaluării, a experiențelor de învățare și a competențelor dobândite în contexte non-formale sau informale;
- utilizarea unor metode variate de comunicare a rezultatelor școlare.